

Modernite, Çoğulculuk ve Anlam Krizi, Modern İnsanın Yönelimi*

Gülsen ÇANKAL

Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı, Konya, Türkiye,
gulsencimen42@hotmail.com

Makale Bilgileri / Article Info

Geliş (Received): 05.04.2021

Kabul (Accepted): 19.05.2021

Yayın (Published): 30.06.2021

Atf/Citation: Çankal, G. (2021). Modernite, Çoğulculuk ve Anlam Krizi, Modern İnsanın Yönelimi, *Necmettin Erbakan Üniversitesi Medeniyet ve Toplum Dergisi*, 5(1), 81-82.

Genelde sosyoloji özelde ise din sosyolojisinin öncü isimlerinden olan Peter L. Berger ve Thomas Luckmann tarafından kaleme alınan “Modernite, Çoğulculuk ve Anlam Krizi” adlı çalışma, modernite öncesi ve sonrasında anlamın üretimi ve iletimini irdelerken daha önce kaleme aldıkları “Gerçekliğin Sosyal İnşası” adlı eserle irtibat halindedir. “Gerçekliğin Sosyal İnşası” eserinde bahsedilen ortak bilgi stokları, bireylerin belirli bir düşünce ve eylem tarzını belirler. Daha önceden inşa edilen yapılar içerisinde sosyalleşen birey, düşünme ihtiyacı hissetmeden ortak bilgi stokları içerisinde bazı şeyleri deneyimleyerek tecrübe eder. Bu ortak bilgi stokları içerisinde birey kendi eylem ve düşüncesini diğer eylem ve düşüncelerle kıyas eder. Eğer bu kıyas aynı ise iyi, farklı ise kötü olduğu şeklinde yorumlanır. Bu durum aslında anlamın inşasını gerçekleştirir. Anlamı mümkün kılan ortak deneyimlerdir. Bu noktada Modernite, Çoğulculuk ve Anlam Krizi, öncüsü oldukları fenomenolojik sosyolojinin tamamlayıcısı şeklinde okunabilir.

Bu eser genel hatları itibarıyla modern öncesi dönem ile modern dönem kurumlarının anlam üretme noktasında ne şekilde farklılaştığı üzerinedir. Modern öncesi dönemde kurumlar, birey ile toplum arasında aracılık eden, merkezi bir konuma sahip aracı kurumlardı. Bu aracı kurumlar ortak bilgi stokları içerisinde bireylerin hangi davranışı nasıl sergileyecekleri, neyi nasıl ve ne şekilde düşünecekleri noktasında, iyi doğru ve yanlış gibi değerlendirme ölçütleri sunuyordu. Böylece modern öncesi dönemde birey, herhangi bir anlam krizinin eşliğinde bulunmuyordu. Ancak modern döneme gelindiğinde birey çoğul seçeneklerle karşılaştı. Referans alabileceği ortak bilgi stoklarından mahrum kaldı. Tek bir doğru, tek bir gerçek, tek bir değer sistemi değil farklılıkları bünyesinde barındıran seçeneklere sahip oldu. Ayrıca ilişkilerini yönlendirmede eski güçlü kurumların desteğini bu dönemde bulamadı. Modern dönem anlam krizlerinin üstesinden gelebilmek adına kendi kurumlarını inşa etti. Ancak sahip olduğu çoğulculuk ile her zaman anlam krizine yatkın olarak değerlendirildi.

Eserin amacı, modernleşmenin kaçınılmaz olarak sekülerleşmeye yol açacağı düşüncesine karşılık dini kurumların modern toplumlar için önemli bir yere sahip olduğunu ve modern toplumların asıl sorununun çoğulculuk olduğunu göstermektir. Berger ve Luckmann’ın din sosyolojisinde öne

* Peter L. Berger & Thomas Luckmann (2016). *Modernite, Çoğulculuk ve Anlam Krizi, Modern İnsanın Yönelimi*, Çev.: M. D. Dereli, 2. Baskı, Heretik Yay. Ankara.

“This article is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/) (CC BY-NC 4.0)”

çıkması, bu çalışmada önemi en çok vurgulanan kurumun din olması şaşırtıcı değildir. Din kurumu geleneksel toplumlarda güçlü bir anlam üretme mekanizmasıyken bu gücünü modern toplumlarda kaybetmiştir. Modernleşmenin sekülerleşmeyle paralellik göstereceği tezine karşı çıkan Berger ve Luckmann bunu modernleşmiş ancak din kurumunun etkisini yitirmemiş ABD ve üçüncü dünya ülkelerinden verdikleri örneklerde desteklemektedir. Bu yüzden modernitenin getirdiği anlam krizinin temelini sekülerleşmede değil çoğulculukta bulmuşlardır. Bu bağlamda eserde ortaya konulan temel hipotez din gibi merkezi kurumların eski güçleri devam ettiği sürece modern toplumlar çoğulculuk içerisinde bir anlam krizi yaşamayacağı şeklindedir.

Berger ve Luckmann, anlam stoklarına sahip olmayan toplumların bir toplum olarak tasavvur edilmesinin zorluğundan söz ederler. Ortak anlam stoklarının olmayışı, bireyi ve toplum arasındaki bağların zayıflamasına, bütünlüğünün imkansızlığına neden olacaktır. Bu nedenle Berger ve Luckmann modern toplumların ürettikleri kurumlara şüphe ile yaklaşmaktadırlar. Modern toplumlarda bireye anlamlı kategoriler sunan kurumlar vardır ancak bu kurumları modern öncesi dönemle kıyas edildiğinde anlamın üretimi, iletimi ve dayatılması noktasında farklılıklar görmüşlerdir. Modern toplumların anlamın üretimi ve iletilmesi için özelleştirilmiş kurumlara sahiptir. Ancak anlam ve değer sistemi toplumun temelini genel anlamda birbirine bağlayamaz ya da bunları muhafaza edemez. Modern toplumlar anlam krizinin üstesinden gelemezse en güçlü anlam krizine ev sahipliği yapacak ve destek güvencesinin faturasını ağır ödeyecektir. Anlam kriziyle karşılaşan modern toplumlar, nihai olarak totaliter devletler tarafından uygulanan radikal bir çözüm önerisi geliştireceklerdir ancak bu durum içinde buldukları çıkmazı daha kötü hale getirecektir.

Berger ve Luckmann modern çoğulculuğun öznel ve özneler arası anlam krizinin yayılmasının temel nedeni olarak görmektedirler. Ancak zorunlu olarak böyle bir problemin krize yönlendirip yönlendirmeyeceği noktasında belirsiz kalmışlardır. Emin oldukları şey ise, tüm bu belirsiz alanlar içerisinde, toplumun tüm üyeleri için ortak bir değer sisteminin bulunmayışıdır. Bu sebeple modern çoğulculuğun, değer sistemlerini göreceleştirdiğini vurgulamaktadırlar. Eski değer sistemleri ve yorum şemaları artık geçersiz hale geldi. Berger ve Luckmann sorgulanmadan kabul edilen bilgilerin kaybolduğu bu süreçte anlam yığınlarının önemine işaret ederler. Toplam yedi başlıktan oluşan bu eserde her bir konu başlığı birbiriyle irtibat halinde olduğu gibi yapılan yorumlarda mantıklı ve tutarlı bir şekilde yorumlanmıştır.